

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК**

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

за спеціальністю	А4 Середня освіта
за предметною спеціальністю	А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
галузі знань	А Освіта
Освітня кваліфікація:	Бакалавр середньої освіти
Професійна кваліфікація:	Вчитель закладу середньої освіти

РЕКОМЕНДОВАНО

на засіданні кафедри соціально-гуманітарних наук Навчально-наукового юридичного інституту (протокол від “1” вересня 2025 р. № 1)

ПОГОДЖЕНО

на засіданні
Науково-методичної ради
Державного університету економіки і технологій
(протокол від “23” вересня 2025 р. № 2)

Кривий Ріг – 2025

Розроблено кафедрою соціально-гуманітарних наук

Укладачі програми: професор, д.і.н. Валентина ШАЙКАН; доцент, к.п.н. Марина ВОЛКОВА; доцент, к.філолог.н. Олена ГОНЧАРЕНКО; Кривий Ріг: Державний університет економіки і технологій, 2025. 53 с.

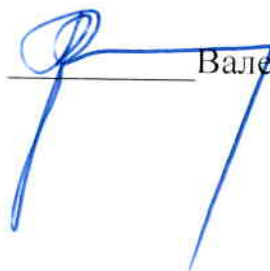
Рекомендовано рішенням кафедри соціально-гуманітарних наук Навчально-наукового юридичного інституту Державного університету економіки і технологій

Протокол № 1 від 01 вересня 2025 року.

Завідувач кафедри, професор Валентина ШАЙКАН

Погоджено Науково-методичною радою Державного університету економіки і технологій

Протокол №2 від 23 вересня 2025 р.

Голова науково-методичної ради університету Валентин ОРЛОВ

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	4
1.1 Мета та завдання практики.....	6
1.2 Компетентності: інтегральна компетентність (ІК), загальні компетентності (ЗК), спеціальні компетентності (СК).....	13
2. Вимоги до організації і проведення практик (структура практичної підготовки у підрозділі: види практик, послідовність проходження, кількість кредитів (годин) на кожен вид).....	17
2.1 Організація практики.....	17
2.2 Організація проведення практичної підготовки здобувачів.....	20
3. Керівництво практикою.....	23
3.1 Керівництво практикою від Університету.....	23
3.2. Керівництво практикою від закладу середньої освіти.....	25
4. Обов'язки здобувачів вищої освіти під час проходження практики...	26
5. Вимоги до оформлення звіту з практики.....	27
5.1. Перелік звітних документів.....	29
6. Форми і методи контролю проходження практики.....	30
7. Критерії оцінювання результатів практики.....	31
8. Література та інформаційні ресурси.....	33
9. Додатки.....	35
9.1 Додаток 1. Індивідуальний план роботи здобувача вищої освіти.....	36
9.2 Додаток 2. Звіт про проходження практики.....	37
9.3 Додаток 3. Щоденник.....	38
9.4 Додаток 4. Відгук і оцінка роботи здобувача на практиці	39
9.5 Додаток 5 . Обов'язкові анкети для заповнення.....	40

1. Загальні положення.

Наскрізна програма практики – це основний навчально-методичний документ, що регламентує мету, зміст і послідовність проведення практичної підготовки здобувачів освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» першого (бакалаврського) рівня у галузі знань А Освіта за спеціальністю А4 Середня освіта за предметною спеціальністю А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).

Програма містить рекомендації щодо видів, форм і методів контролю якості підготовки (рівня знань, умінь та навичок), які здобувачі мають отримувати під час проходження практики за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр».

Наскрізним педагогічним принципом, що визначає професіограму майбутнього вчителя закладу середньої освіти є принцип зв'язку теорії з практичною діяльністю.

Наскрізну програму практики здобувачів вищої освіти навчально-наукового юридичного інституту розроблено у відповідності до Закону України «Про вищу освіту», до «Положення про проходження практики здобувачами вищої освіти у Державному університеті економіки і технологій» (протокол від 28.08.2025 р. №1), Положення про організацію освітнього процесу у Державному університеті економіки і технологій (протокол від 28.08.2025 р. №1), Положення про порядок оцінювання результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти Державного університету економіки і технологій (протокол від 28.08.2025 р. №1), «Стратегія розвитку Навчально-наукового юридичного інституту Державного університету економіки і технологій на 2023-2026 роки», навчального плану спеціальності й кваліфікаційної характеристики, освітньої програми, інструкції з охорони праці та навколишнього середовища. Наскрізна програма враховує побажання стейкхолдерів, висловлених під час проходження практики здобувачами, методичних нарад, зустрічей.

Практика здобувачів є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» першого (бакалаврського) рівня у галузі знань

А Освіта, за спеціальністю А4 Середня освіта за предметною спеціальністю А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) і спрямована на закріплення теоретичних знань з історії України, історії світової культури, історії стародавнього світу, історії середніх віків, спеціальних історичних дисциплін, нової історії Європи і Америки, нової історії Азії й Африки, новітньої історії Європи і Америки, новітньої історія Азії й Африки, міжнародних відносин та світової політика, методики викладання історії та громадянської освіти, педагогіки, сучасних освітніх технологій, історичного краєзнавства, музеєзнавства та інших освітніх компонентів .

Програма націлена на набуття та удосконалення практичних навичок і умінь, формування та розвиток у них професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретної професійної ситуації, оволодіння сучасними методами та методиками, формами організації праці, знаряддями праці в галузі їх майбутньої професійної кваліфікації, а саме вчителя закладу середньої освіти, визначених ОП «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» підготовки здобувачів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, за спеціальністю А4 Середня освіта, предметною спеціальністю А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), галузі знань А Освіта.

Наскрізна програма забезпечує:

1) цілісність професійної підготовки здобувача як вчителя закладу середньої освіти, визначеної змістом професійної діяльності, тобто дидактично обгрунтовану послідовність процесу формування у студентів системи професійних умінь та навичок відповідно до функціональної діяльності;

2) оптимальний зв'язок змісту практики із змістом з навчального плану;

3) послідовне розширення кола умінь та навичок, їх поступове ускладнення при переході від одного виду практики до іншого;

4) безперервність і наступність практики при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до програмних результатів.

Можна виокремити загальні принципи проходження практики здобувачами навчально-наукового юридичного інституту ДУЕТ:

- органічний зв'язок теорії з практикою;
- відповідності цілей навчання запитам практики;
- творчого володіння досягненнями педагогіки і передовим досвідом викладання;
- єдність навчання і виховання;
- свідомість і активність здобувачів;
- самостійність здобувачів;
- науковість, професійна спрямованість навчання і зв'язок його з практикою;
- свідомого і міцного оволодіння знаннями, уміннями і навичками;
- планування і системності (систематичності);
- вибору і застосування доцільних засобів і методів навчання;
- відповідності організованої форми спільної діяльності викладача і студентів (здобувачів освіти) змістовній стороні цієї діяльності (зміст, методи, засоби і результати навчання);
- колективного характеру навчання і врахування індивідуальних особливостей здобувачів ;
- перевірки і самоперевірки результатів навчання на основі регулятивних рішень. Наскрізна програма дає повну уяву про всю систему практичної підготовки здобувачів освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» підготовки здобувачів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, за спеціальністю А4 Середня освіта, предметною спеціальністю А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), галузі знань А Освіта.

1.1. Метою практики є – засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок здобувачів з обов'язкових і вибіркового освітніх компонентів, засвоєння здобувачами сучасних методів, форм організації

та знарядь праці в галузі майбутнього фаху, формування у них на базі отриманих у закладі вищої освіти знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час викладацької роботи в реальних умовах педагогічного процесу, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов; виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності. Практика передбачає підготовку випускників як фахівців – вчителів закладу середньої освіти, які здатні до впровадження традиційних та інноваційних технологій навчання в професійній діяльності. Практика спрямована також на виховання високоморальних, патріотичних, освічених особистостей, спроможних вносити істотний вклад у майбутнє як регіону, так й України.

Практика має велике значення для підготовки та формування фахівця – вчителя закладу середньої освіти, і дає змогу:

- оволодіти необхідними знаннями щодо сучасних змін у сфері освіти, умінням і навичками прийняття та пошуку інноваційних шляхів вираженої раціональності у майбутній професійній діяльності вчителя історії базової загальної середньої освіти;
- виявити уміння та навички організаторської, управлінської діяльності щодо забезпечення трудової та технологічної дисципліни, створення безпечних умов праці для здоров'я;
- приймати професійні рішення з урахуванням їх педагогічних та психологічних наслідків;
- забезпечити зв'язок теоретичних знань фахових дисциплін з реальним педагогічним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних, розвивальних та виховальних завдань;
- поглиблювати теоретичні знання здобувачів з фахових дисциплін і на основі індивідуальних завдань вивчення передового педагогічного досвіду вчителів виробити творчий підхід до педагогічної діяльності;
- розвивати в практикантів уміння проводити уроки з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності;

- виховувати у здобувачів повагу і шанобливе ставлення до фаху педагога;
- формувати в майбутніх учителів педагогічні вміння і навички, що сприяють розвиткові професійних якостей учителя, потреби в педагогічній самоосвіті;
- сприяти становленню особистості здобувача-практиканта;
- формувати вміння проводити дослідницьку роботу.

Відповідно до навчального плану підготовки фахівців освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» підготовки здобувачів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, за спеціальністю А4 Середня освіта, предметною спеціальністю А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), галузі знань А Освіта передбачено наступні види практик (табл. 1) та (табл. 2).

Під час проходження практики студенти повинні знати:

- особливості організації та проведення навчально-виховної роботи відповідно до положень нормативно-правової бази національної системи освіти, загальну структуру навчального закладу в цілому; функціональні обов'язки окремих посадових осіб, зокрема вчителя історії та громадянської освіти; етапи уроку, форми, засоби і методи навчання; навчальну документацію вчителя історії;
- теоретичні і практичні основи педагогіки і психології, особливості організації та проведення навчально-виховної роботи відповідно до положень нормативно-правової бази національної системи освіти, враховуючи вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості;
- сучасні інтерактивні методи навчання вихованців гуртка, форми організації навчання та специфіку впровадження новітніх освітніх технологій в закладах загальної середньої освіти та закладах позашкільної освіти; методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення та методичні принципи і прийоми активізації пізнавальної діяльності вихованців гуртка у цих закладах освіти;

- вітчизняну і світову історію з метою перенесення їх у площину навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти;

- матеріал з громадянської освіти, політичного маніпулювання, політології, необхідні для вчителя переметника у закладах загальної середньої освіти;

- сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка» та ін. термінологію;

- найважливіші законодавчо-нормативні освітні документи, теоретичні і практичні основи педагогіки і психології, тенденції розвитку сучасної освіти, провідні концепції виховання і навчання, вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості, норми і критерії оцінювання знань здобувачів освіти у ЗЗСО; методичні принципи і прийоми активізації пізнавальної діяльності учнів; методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення учнів;

- теоретичні і практичні основи методики навчання історії та громадянської освіти, шляхи вдосконалення майстерності вчителя й способи самовдосконалення;

- знати і використовувати основи та інструментарій суміжних гуманітарних наук з метою глибокого розуміння соціально-політичних і соціально-культурних процесів сучасного світу;

- сучасні інтерактивні методи навчання учнів, форми організації навчання та специфіку впровадження новітніх освітніх технологій в закладах загальної середньої освіти;

- культурну спадщину українського народу в контексті світової культури.

Під час практики здобувачі мають вміти:

- аналізувати уроки, проведені учителем через призму врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів;

- розуміти та інтерпретувати вивчений матеріал у вербальній і невербальній формах різного обсягу й складності, дотримуючись грамотності і вимог до написання наукових та навчальних текстів, зокрема вести щоденник спостережень;

- використовувати знання, уміння і навички із дисципліни «Вступ до історії», «Історія України» та ін. для розуміння історичного контексту;
- аналізувати передовий педагогічний досвід на основі спостереження;
- оцінювати, пояснювати та аналізувати освітні проблеми;
- організовувати музейну та краєзнавчу роботу;
- діяти на основі сформованих ціннісних орієнтирів; з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, проводити громадянсько-патріотичне виховання;
- самостійно організовувати навчально-виховний процес із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей вихованців гуртка, вибирати та застосовувати продуктивні технології, методи та засоби навчання;
- формувати і розвивати інтелектуальну й емоційну сферу особистості вихованця гуртка, його пізнавальні інтереси; вирішувати завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання гуртківців; розвивати інтереси вихованців і мотивацію навчання;
- отримання здобувачами практичних знань з організації взаємовідносин всередині відносно ізольованого колективу, структурування вільного часу, вироблення навичок взаємодопомоги, діяти на основі сформованих ціннісних орієнтирів; з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій;
- самостійно організовувати виховний процес із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей вихованців, вибирати та застосовувати продуктивні технології, методи та засоби виховання;
- грамотно складати план і сценарій виховного заходу, грамотно спілкуватися із вихованцями;
- використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси і вміти впроваджувати ІКТ у виховний процес;
- оцінювати, пояснювати та аналізувати виховні проблеми, пропонувати способи їх розв'язання;
- проводити у закладі діяльність, спрямовану на збереження і використання історико культурної спадщини;

- забезпечувати охорону життя і здоров'я вихованців у виховному процесі;
- організовувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів виховного процесу, яка ґрунтується на здобутих знаннях, демократичних і гуманістичних цінностях, формувати і розвивати інтелектуальну й емоційну сферу особистості вихованця, його пізнавальні інтереси; вирішувати завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання; розвивати інтереси вихованців;

- проводити громадянсько-патріотичне виховання;
- аналізувати, синтезувати, порівнювати історичну інформацію, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки з метою підготовки якісних планів-конспектів;

- характеризувати історичні постаті різних епох, розуміти роль і місце людини в історичному процесі;

- проектувати і здійснювати освітній процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації; передбачати нові освітні потреби і запити;

- самостійно організовувати навчально-виховний процес із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, вибирати та застосовувати продуктивні технології, методи та засоби навчання; застосовувати основні методи об'єктивної діагностики знань учнів з предмету, вносити корективи в процес навчання з урахуванням даних діагностики;

- складати плани-конспекти окремих уроків та серії уроків за темою з урахуванням різних умов навчання і рівня підготовки учнів; визначати цілі та завдання кожного уроку з урахуванням етапу навчання;

- складати план і сценарій позакласного заходу і виховного заходу у закладі загальної середньої освіти;

- формувати і розвивати інтелектуальну й емоційну сферу особистості учня, його пізнавальні інтереси; вирішувати завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання учнів; розвивати інтереси учнів і мотивацію навчання;

- планувати і застосовувати сучасні інноваційні технології навчання історії і суспільствознавчих предметів на основі особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів, формувати в учнів загальні і предметну компетентність;
- застосовувати в освітньому процесі ефективні види та методи контролю знань, умінь і навичок учнів, визначати об'єкти контролю діяльності учнів і добирати відповідні їм методичні прийоми, в тому числі тестові завдання; виправляти помилки учнів, розуміти їх характер та використовувати спосіб виправлення (перепитування, зорова вербальна та схематична наочність тощо);
- викладати матеріал у вербальній і невербальній формах різного обсягу й складності, дотримуючись грамотності; забезпечувати мовленнєву діяльність учнів на уроках;
- використовувати знання, уміння і навички із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки для розв'язання конкретних задач у професійній діяльності учителя історії і суспільствознавчих предметів;
- з метою якісної підготовки до уроків організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз інформації методичного характеру, зокрема із використанням інформаційно-комунікаційних технологій;
- використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси і вміти впроваджувати ІКТ в освітній процес, зокрема, через презентації; – генерувати та поширювати передовий педагогічний досвід, засвоєний від учителів методистів, критично оцінювати результати власної педагогічної діяльності з метою її покращення; – виховувати правову свідомість і культуру, зокрема на уроках «Історія України» і «Громадянської освіти»;
- в умовах педагогічної практики оцінювати, пояснювати та аналізувати проблеми в галузі освіти, пропонувати і реалізовувати способи їх розв'язання;
- проводити у школі діяльність, спрямовану на збереження і використання історико культурної спадщини в навчальних і просвітницьких цілях, організовувати екскурсії;

- забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів в освітньо-виховному процесі;
- організовувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, вміти спілкуватися із вчителями і дирекцією школи, проводити спостереження та комплексний аналіз відвіданих уроків з теоретичним обґрунтуванням різних сторін навчальної діяльності;
- працювати у команді, брати на себе відповідальність, дослухатися до методистів від кафедр і бази практики;
- здійснювати педагогічну діяльність, керуючись принципами толерантності, діалогу і співробітництва, з розумінням і повагою ставитися до дітей; – бачити унікальність дитини, враховуючи рівні можливості, гендерний підхід, активно проводити громадянсько-патріотичне виховання у позаурочних заходах, проводити виховні заходи на актуальні суспільні та історичні теми;
- вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час практики компетенції, усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і суспільствознавчих предметів, яка потребує вдосконалення протягом життя.

1.2 Компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сферах історії та громадянської освіти, що передбачають застосування основних теорій та методів, які є базовими для історії та громадянської освіти, характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК01. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК03. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК04. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК05. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК08. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК09. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК1. Здатність формувати в учнів предметні компетентності з історії та громадянської освіти.

СК2. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання при викладанні історії та громадянської освіти.

СК3. Здатність аналізувати особливості сприйняття та засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу з історії та громадянської освіти.

СК4. Здатність до критичного аналізу й оцінки історичних джерел, виявлення тенденційної інформації та пояснення необ'єктивності; самостійної інтерпретації змісту історичних джерел та відображених історичних фактів, подій, явищ.

СК5. Здатність використовувати історичні та географічні карти як джерело знань про геополітичні інтереси країн у конкретно-історичний період; аналізувати карту як джерело інформації про основні тенденції розвитку міжнародних відносин та місця в них України.

СК6. Здатність володіти категоріально-понятійним апаратом та хронологією історичної науки, а також категоріально-понятійним апаратом з основ теорії права та державних інститутів.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних процесів та постатей.

СК9. Здатність характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їх ролі у суспільному житті.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК12. Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

СК13. Здатність застосовувати основні етапи історичного процесу навчання історії для планування та організації освітньо-виховного процесу при вивченні історії та громадянської освіти.

СК14. Здатність здійснювати об'єктивний контроль та оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з історії та громадянської освіти.

Програмні результати навчання (ПР)

ПР1. Знає історичну термінологію та наукову періодизацію історичних процесів.

ПР2. Знає про сучасні досягнення фундаментальних наук в обсязі необхідному для здійснення професійної діяльності; розуміє сучасні наукові категорії, концепції, онтологічні та аксіологічні аспекти філософії освіти; оперує концептуальним апаратом і основними загальнонауковими методами дослідження; розуміє закони, умови, тенденції та особливості розвитку суспільства, освіти.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

- ПР4. Знає основи теорії права та державних інститутів.
- ПР5. Знає зміст правових інститутів таких фундаментальних галузей права як: конституційне право, адміністративне право, цивільне право, трудове право, кримінальне право, сімейне право.
- ПР6. Знає методи формування історичних та правових понять і закономірностей та розуміє взаємозв'язок між ними.
- ПР7. Знає сучасні теоретичні та практичні основи навчання історії та громадянської освіти, основ правознавства в основній (базовій) середній школі.
- ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефаківців.
- ПР9. Знає норми, критерії оцінювання знань, умінь учнів та отримання від них зворотного зв'язку.
- ПР10. Знає сучасні інтерактивні методи навчання учнів; форми організації навчання та специфіку застосування новітніх освітніх технологій в основній (базовій) середній школі.
- ПР11. Уміє самостійно проводити уроки, вибирати та застосовувати продуктивні технології, методи, прийоми, форми та засоби навчання.
- ПР12. Спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; використовує знання іноземної мови в професійній діяльності.
- ПР13. Знає принципи проведення психолого-педагогічної діагностики; розуміє як здійснювати індивідуальну роботу на основі результатів педагогічної діагностики, виявляти особистісні особливості школярів, визначати і враховувати емоційний стан людини, грамотно вибудовувати взаємовідносини з колегами, учнями, батьками.
- ПР14. Розуміє особливості сучасної наукової історичної картини світу, їх основні проблеми та суперечності; знає основні напрямки та тенденції сучасного історичного дискурсу, його зв'язки з попередньою інтелектуальною історією.
- ПР15. Розуміє сенс історії, її пізнавальні та культурні можливості, історичну роль.

ПР16. Уміє інтегрувати знання, які отримані в процесі вивчення різних дисциплін в єдиний комплекс суспільствознавчих дисциплін, відповідно до вимог Державного стандарту середньої освіти.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР18. Здатний до ведення науково-методичної роботи, дослідно-експериментальних форм педагогічної діяльності.

Проведення кожного виду навчальної практики здобувачів забезпечено супровідними матеріалами, а саме: силабусами, інструктивно-методичними матеріалами, переліком конкретних завдань щодо змісту етапів практики, оформлення звітної документації, критеріями оцінювання, що дозволяють студентам впевнено й успішно виконувати цей вид діяльності.

Програма практики здобувачів входять до комплексу основних навчально-методичних документів, які реалізують завдання освітньо-професійної програми підготовки і освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівців за напрямом освіти та відповідають їх змісту щодо практичних знань і навичок.

Програма практики здобувачів ДУЕТу є основним навчально-методичним документом, на підставі якого розробляються інші методичні документи.

2. Вимоги до організації і проведення практик (структура практичної підготовки у підрозділі: види практик, послідовність проходження, кількість кредитів (годин) на кожен вид).

2.1. Організація практики.

Види та обсяг практик відображається відповідно в навчальних планах і графіках навчального процесу. Для освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» підготовки здобувачів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, за спеціальністю А4 Середня освіта, предметною спеціальністю А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), галузі знань А Освіта передбачені наступні види практик:

Таблиця 1.

Структура практичної підготовки

Код освітньої компоненти	Компоненти Освітньої програми	Кількість кредитів ECTS	Форма контролю	Опис, мета
ОК 30.	Етнографічна практика	4	залік	<i>Мета</i> – комплексне вивчення та збереження традиційної культури, побуту, ремесел, архітектури та інших аспектів життя народу шляхом безпосереднього спостереження, польових досліджень та роботи з джерелами, аби виявити, описати та зафіксувати матеріали, що відображають етнічні процеси та культурну спадщину.
ОК 31.	Пропедевтична практика з педагогіки та психології	3	залік	<i>Мета</i> – розвиток професійної компетентності та формування висококваліфікованого фахівця під час практичної діяльності у закладах загальної середньої освіти. <i>Завдання:</i> ✓ ознайомити здобувачів освіти зі змістом та організацією освітнього процесу у закладах середньої освіти, плануванням освітньої, організаційно-методичної роботи, станом впровадження нових стандартів та програм; ✓ станом освітньої роботи у закладах середньої освіти; ✓ передовим психолого-педагогічним досвідом; ✓ матеріально-технічною базою, наявними технічними засобами навчання; ✓ навчити здобувачів використовувати у педагогічній діяльності науково-теоретичні знання і практичні навички, набуті в процесі вивчення педагогіки та психології та англійської мови, а також супутніх дисциплін; ✓ сприяти оволодінню здобувачами сучасними формами і методами організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти;

				✓ формувати у здобувачів інтерес до педагогічної діяльності, потребу систематично поповнювати свої знання та творчо застосовувати їх у своїй практичній діяльності.
ОК 32.	Пропедевтична практика з історії та громадянської освіти	3	залік	Мета – ознайомлення здобувачів з основами викладання предмету, розвиток педагогічних навичок та формування розуміння сучасної освітньої реальності. Практика спрямована на здобуття здобувачами первинного досвіду роботи з учнями, планування та проведення виховних заходів, а також на закріплення теоретичних знань, отриманих під час навчання.
ОК 33.	Виробнича практика	9	залік	Мета – набуття під час практичної діяльності професійних вмінь та формування компетентностей та програмних результатів навчання для роботи вчителя історії та класного керівника у закладах базової середньої освіти.

Таблиця 2.

Графік практичної підготовки денна форма навчання

Курс	Семестр	Вид практики	Тривалість	База практик	Відповідальний підрозділ
2	4	Етнографічна практика	3 тижні	архіви, бібліотеки, музеї, науково-дослідні установи	Навчально-науковий юридичний інститут, кафедра соціально-гуманітарних наук ДУЕТ
3	5	Пропедевтична практика з педагогіки та психології	2 тижні	заклади базової середньої освіти	Навчально-науковий юридичний інститут кафедра

					соціально-гуманітарних наук ДУЕТ
3	6	Пропедевтична практика з історії та громадянської освіти	2 тижні	заклади базової середньої освіти	Навчально-науковий юридичний інститут, кафедра соціально-гуманітарних наук ДУЕТ
4	7	Виробнича практика	6 тижнів	заклади базової середньої освіти	Навчально-науковий юридичний інститут, кафедра соціально-гуманітарних наук ДУЕТ

Види завдань/робіт, критерії оцінювання та порядок нарахування балів з практики висвітлюється в робочих програмах практик. Види завдань/робіт, критерії оцінювання та порядок нарахування балів з практики висвітлюється в програмах/силабусах практик.

2.2 Організація проведення практичної підготовки здобувачів.

Практична підготовка може здійснюватися за такими формами проходження практики:

- **очна основна форма** проходження практики, що передбачає безпосереднє перебування здобувачів на базі практики, розташованої в Україні чи за кордоном, протягом встановленого терміну практики;

- **онлайн (дистанційна)** – під час дії карантинних обмежень (застосування протиепідемічних заходів), надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру тощо, для забезпечення безперервності навчання, освітній процес в Університеті за рішенням Вченої ради може організовуватися у спосіб, за якого окремі теми освітніх компонент частиною здобувачів можуть опановуватися очно, іншою частиною – *дистанційно*.

Під час надзвичайних обставин університет може організовувати освітній процес із використанням технологій дистанційного навчання за допомогою різноманітних технічних засобів комунікації, доступних для учасників освітнього процесу. Офіційними є канали зв'язку зі студентами та керівниками практик: Viber, GoogleClassroom, Zoom, Skype, WhatsApp, електронна пошта, тощо. Це спростить передачу завдань та допоможе підтримати зв'язок зі студентами, а студентам допоможе підтримати зв'язок як з керівником практики від кафедри, так і з керівником практики від підприємства.

Організація та здійснення навчання за дистанційною формою регламентується наступними документами: Закон України «Про освіту», наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 (зі змінами) «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», Положення про проходження практики здобувачами вищої освіти у Державному університеті економіки і технологій (нова редакція) (наказ №101 від 29.06.2023р).

В умовах дистанційного проходження практики зміст завдань не змінюється. Залікові заходи проводяться у вигляді онлайн занять. Керівники практик від навчального закладу налагоджують дистанційний зв'язок з керівниками баз практик на підприємствах, обговорюють і затверджують перелік завдань, які можуть бути виконані студентами дистанційно.

За підсумками дистанційного проходження практики, здобувачі повинні виконати всі завдання, оформити та дистанційно здати звіт з проходження практики. Звіт з практики є результативною формою практики.

Щоденник практики ведеться в електронному вигляді з подальшим його пред'явленням у друкованому вигляді.

- **змішана форма** – форма, яка передбачає виконання частини завдань, передбачених програмою практики, в очному форматі, іншу частину – дистанційно.

Документальне забезпечення практичної підготовки включає:

- Договори про проходження практики;
- Службова документація від кафедри соціально-гуманітарних наук;

- Наказ про проходження практики;
- Службова документація про терміни проведення контрольного заходу та призначення комісії для його проведення;
- Розпорядження першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи про проведення контрольного заходу щодо практики
- Звіт навчально-наукового юридичного інституту про проходження здобувачами практики.

Контроль за організацію та проведення практичної підготовки здобувачів на факультеті здійснюють:

- директор навчально-наукового юридичного інституту;
- завідувач кафедри соціально-гуманітарних наук;;
- керівник практики від кафедри СГН (відповідальна особа за проведення практики).

Відповідальність за виконання програми практики покладено на:

- керівника/керівників практики від університету (за якими закріплені здобувачі відповідного виду практики):
- керівника практики від бази практики.

Кожна практика включає три етапи

На першому етапі практики проводиться настановна конференція, на якій:

- завідувач кафедри та керівники розкривають мету та основні завдання практики, знайомлять здобувачів з базами практики, порядком проходження практики, видами робіт, порядком оцінювання, оформлення звітної документації та процедурою контрольного заходу.

На початку практики здобувачі вищої освіти повинні отримати інструктаж з охорони праці в галузі, ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства, порядком отримання документації та матеріалів.

3. Керівництво практикою

3.1 Керівництво практикою від Університету

Відповідальність за організацію практики, її проведення і контроль покладається на завідувача кафедри соціально-гуманітарних наук Університету.

Завідувач кафедри і відповідальний за організацію і проведення практики на кафедрі:

- здійснюють організаційне керівництво практикою здобувачів вищої освіти і контроль за її проведенням;
- організують практику здобувачів вищої освіти на кафедрі відповідно до Положення про проходження практики здобувачами вищої освіти у Державному університеті економіки і технологій;
- призначають з числа досвідчених викладачів кафедри керівників практики для здобувачів вищої освіти;
- розподіляють здобувачів вищої освіти за базами практики, готують і надають у Центр студентських комунікацій списки студентів і необхідну документацію щодо направлення здобувачів вищої освіти на практику;
- забезпечують здобувачів вищої освіти необхідною навчально-методичною літературою з питань практики;
- організовують та і проводять організаційні збори здобувачів вищої освіти перед початком практики;
- формують комісію з прийому і захисту звітів про практику, розробляють графік її засідань і беруть участь у її роботі;
- організують на кафедрі збереження звітів і щоденників з практики.

В обов'язки керівника практики від кафедри входить:

- контроль перед початком практики підготовленості баз практики та проведення відповідних заходів до прибуття здобувачів вищої освіти;

- забезпечення проведення організаційних заходів перед від'їздом здобувачів вищої освіти на практику: інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки; видача здобувачам вищої освіти необхідних документів (направлення, програми, щоденника); роз'яснення програми практики та графіків її проходження; повідомлення здобувачів вищої освіти про порядок захисту звітів про практику, який затверджується кафедрою;

- забезпечення високої якості проходження здобувачами вищої освіти практики, перевірка її відповідності навчальним планам і програмам;

- методичне керівництво роботою здобувачів вищої освіти по написанню звітів про проходження практики, аналізу зібраних матеріалів;

- перевірка звітів і щоденників здобувачів вищої освіти по завершенні практики, написання відгуку про їх роботу;

- участь у роботі комісії із захисту звітів про практику;

- подання завідувачу кафедри на засіданні кафедри усного звіту про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо удосконалення практики здобувачів вищої освіти.

Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечується викладачами кафедри соціально-гуманітарних наук Університету, які закріплюються керівниками практики.

Проведення практики забезпечується такими документами:

- ✓ Програма практики.
- ✓ Гарантійний лист з підприємства – бази практики.
- ✓ Індивідуальний план роботи здобувача вищої освіти.
- ✓ Звіт про проходження здобувачем вищої освіти практики.
- ✓ Щоденник практики.
- ✓ Відгук і оцінка роботи здобувача на практиці.
- ✓ Обов'язкові анкети для заповнення.

3.2 Керівництво практикою від закладу середньої освіти.

Обов'язки безпосередніх керівників, призначених базами практики

Загальне керівництво практикою в закладі середньої освіти здійснюється головними фахівцями або їх заступниками, безпосереднє керівництво покладається на керівників структурними підрозділами та на окремих висококваліфікованих спеціалістів.

Відповідальність за організацію практики в закладі освіти покладається на директора/заступника директора, який наказом призначає керівника практики здобувачеві вищої освіти.

Керівник практики:

- готує подання щодо зарахування здобувачів вищої освіти на практику;
- організовує робочі місця здобувачів вищої освіти та знайомить їх з організацією роботи;
- проводить інструктаж з техніки безпеки;
- проводить екскурсії по школі;
- контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього трудового розпорядку, трудової дисципліни та правил безпеки;
- узгоджує графік проходження практики здобувачами вищої освіти.

Права та обов'язки здобувачів вищої освіти, які проходять практику:

Здобувачі вищої освіти мають право:

- ознайомитись зі службовими документами в обсязі завдань, визначених програмою практики та індивідуальним планом;
- користуватися (за потреби) технічними та іншими засобами;
- вносити пропозиції керівництву бази практики щодо вдосконалення організації і проведення практики.

Під час практики здобувачі вищої освіти повинні:

- розпочати і завершити практику у визначений термін та дотримуватися терміну проходження практики;
- ознайомитися з програмою практики;

- виконувати розпорядження керівників практики;
- дотримуватись правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- дотримуватись норм поведінки, етичних та моральних принципів;
- на основі програми практики скласти індивідуальний план роботи на період практики;
- виконувати передбачені програмою завдання у повному обсязі та у встановлені терміни;
- вивчати програмне забезпечення, що використовується в сфері освіти;
- вчасно оформити документацію, захистити практику.

Після завершення практики проводиться її захист.

4. Обов'язки здобувачів вищої освіти під час проходження практики.

Під час проходження практики здобувачі вищої освіти зобов'язані:

- взяти участь в організаційних заходах перед початком практики, отримати необхідну документацію з проходження практики, консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- погодити з керівником практики від навчального закладу графік виконання програми та суворо його дотримуватися;
- погодити з керівництвом навчального закладу місце практики, посади, які буде займати здобувач вищої освіти, під час її проходження;
- дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку, вимог трудового законодавства, передбачених для працівників бази практики;
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- регулярно спілкуватись з керівником практики від кафедри, виконувати його розпорядження та рекомендації;
- в повному обсязі виконати всі завдання, передбачені програмою практики;

- вести щоденник встановленої форми, в якому записувати інформацію про виконану роботу;
- не пізніше як за день до закінчення строку проходження практики, отримати відгук;
- написати, оформити та захистити звіт з практики;
- отримати оцінку керівника практики від навчального закладу.

Здобувачі вищої освіти повинні підготувати та надати на кафедру СГН наступну звітність:

- ✓ Індивідуальний план роботи здобувача вищої освіти.
- ✓ Звіт про проходження здобувачем вищої освіти практики.
- ✓ Щоденник практики.
- ✓ Відгук і оцінка роботи здобувача на практиці.
- ✓ Обов'язкові анкети для заповнення.

**** Щоденник з практики, підписаний керівником практики від підприємства та завірений печаткою підприємства.***

5. Вимоги до оформлення звіту з практики

Для підготовки звіту використовується наукова, навчальна та нормативна література (довідники, підручники, навчальні посібники, статті із наукових джерел). Інформація також може бути отримана і з комп'ютерних мереж.

Текст звіту може ілюструватись рисунками, схемами, графіками, діаграмами, таблицями тощо.

Звіт здобувача повинен відповідати наступним правилам оформлення:

1. Обсяг звіту складає довільну кількість сторінок комп'ютерного набору.
До загального обсягу входять: титульна сторінка, план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та додатки.

2. Текст набирається на аркушах паперу стандартного формату А-4 з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman, кеглем 14,

через 1,5 інтервали з дотриманням таких розмірів полів: верхнього і нижнього – 20 мм, лівого – 30 мм, правого – 10 мм.

3. Титульна сторінка оформляється за встановленою

4. Заголовки розділів виконують великими літерами, симетрично до тексту, наприклад: **ЗМІСТ, ВСТУП, ОСНОВНА ЧАСТИНА, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ.**

Крапку в кінці заголовку не ставлять.

У *Вступі* розкривається актуальність питань, що пов'язані з практикою, мета практики та її завдання; об'єкт та предмет дослідження, база практики, методи дослідження та інформаційна база.

У *Висновках* узагальнюються основні результати дослідження бази практики, робляться висновки щодо досягнення мети і виконання завдань практики. Узагальнюються результати аналізу досліджуваної проблеми, стисло наводяться пропозиції щодо удосконалення навчального, окреслюються наслідки та перспективи розвитку освітньої галузі. Рекомендований обсяг висновків 2-3 сторінки друкованого тексту.

5. Список використаної літератури та інших документальних джерел, використаних під час роботи, розміщуються після висновків і оформляється відповідно до чинних стандартів. Список використаних джерел, як правило має містити не менше 5-7 позицій літератури.

У звіті про проходження практики здобувачі вищої освіти детально описують всю виконану під час практики роботу. Оформлення звітних документів входить в час проходження практики. Їх перевіряють керівники практики від кафедри соціально-гуманітарних наук.

На захисті практики здобувачі вищої освіти мають доповісти, як вони організували свою роботу під час проходження практики, наскільки повно та якісно виконали індивідуальні плани, з якими зустрілись труднощами.

5.1. Перелік звітних документів

1. Після закінчення практики здобувачі вищої освіти складають :

Звіт про її проходження (Додаток 2).

2. *До звіту додаються:*

- ✓ *Індивідуальний план проходження практики з відмітками про виконання запланованих видів робіт (Додаток 1);*
- ✓ *Щоденник з практики (Додаток 3).*
- ✓ *Відгук і оцінка роботи здобувача на практиці (Додаток 4).*
- ✓ *Обов'язкові анкети для заповнення (Додаток 5).*

❖ **Індивідуальний план** складається здобувачем-практикантом протягом перших трьох днів практики. В індивідуальному плані має бути спланована діяльність практиканта на весь термін проходження практики: розроблення та підготовка уроків історії та виховних заходів, відвідування уроків учителів історії, здобувачів-практикантів, обговорення з учителем історії підготовки до уроку, відвідування уроків у закріпленому класі, виготовлення дидактичних матеріалів тощо. Плануючи проведення уроків у закріпленому класі, слід указувати тему запланованого уроку. Протягом першого тижня індивідуальний план завіряється керівником практики від навчального закладу. Здобувач повинен обов'язково мати при собі індивідуальний план під час перебування на базі практики. По завершенню практики індивідуальний план подається разом з іншою звітною документацією на кафедру соціально-гуманітарних наук.

❖ **Педагогічний щоденник** є важливим документом вивчення й узагальнення педагогічного досвіду. У щоденнику має бути відбита вся навчальна, виховна та методична робота здобувача, яка проводилася протягом педагогічної практики. У щоденник занотовуються аналізи відвіданих уроків учителів історії, інших предметників, здобувачів-практикантів, самоаналіз, характер висловлених зауважень, інформація про підготовку й обговорення плану-конспекту з учителем, участь у методичних нарадах, відомості про виховну роботу, психолого-педагогічні спостереження за окремими учнями й класом у цілому під час уроків і позакласної роботи. Особливу увагу слід

приділити власним враженням і міркуванням щодо явищ, які спостерігав здобувач; аналізу навчально-методичних проблем і шляхів їх розв'язання, роздумам щодо власних успіхів і прорахунків під час виконання обов'язків вчителя історії та класного керівника.

❖ **Звіт** про проходження практики (відомість-характеристика) є стандартним бланком, що містить необхідні приписи для його заповнення. Усі графи відомості характеристики підлягають заповненню. У відомості-характеристиці зазначається кількість проведених залікових уроків, виставляються за них оцінки, вчитель історії надає характеристику здобувачу, виставляє загальну оцінку за навчальну роботу. Класний керівник виставляє загальну оцінку за виховну роботу. Завіряє відомість-характеристику керівник навчального закладу підписом і печаткою.

6. Форми і методи контролю проходження практики.

На кафедрі соціально-гуманітарних наук під час проходження практики здобувачами вищої освіти використовується система поточного та підсумкового контролю виконання окремих розділів та усієї програми практики.

Робота здобувачів вищої освіти контролюється керівниками практики від навчального закладу та кафедри.

Керівники проводять контроль за відвідуванням здобувачами вищої освіти баз практики, дотриманням ними режиму роботи, а також проходження практики відповідно до встановленого графіку, що фіксується здобувачами вищої освіти в щоденниках з практики та підтверджується підписом керівника практики від навчального закладу на сторінці затвердженого календарного графіку проходження практики здобувачами вищої освіти в щоденнику практики. Перевіряються поточні записи з виконаних питань програми, а також підсумковий звіт з практики.

Звіт про практику здається на кафедру наступного дня після закінчення практики згідно затвердженого графіку навчального процесу Юридичного інституту. Захист звітів з практики проходить перед спеціально призначеною

комісією, до складу якої входить дві-три особи, але обов'язково викладач – керівник практики від кафедри. Форма контролю з практики є – **Залік**.

7. Критерії оцінювання результатів практики.

Оцінювання діяльності здобувача вищої освіти під час проходження пропедевтичної практики здійснюється за такими критеріями:

- ✓ активність, творчість, якість виконання роботи;
- ✓ результати аналізу освітнього процесу;
- ✓ результати аналізу роботи;
- ✓ якщо здобувач вищої освіти не з'явився на пропедевтичну практику без поважних причин (5 і більше разів), то він не може претендувати на оцінення результатів його діяльності під час практики 75 балів і вище.

Загальні вимоги до здобувачів вищої освіти під час проходження пропедевтичної практики:

- ✓ виконувати передбачені програмою практики завдання теоретичного та практичного характеру;
- ✓ вести облік виконаної роботи у щоденнику практики;
- ✓ підготувати звіт про виконану роботу

Орієнтовна оцінка видів діяльності

Таблиця 1

№	Вид контролю	Бали
1	Виконання усіх завдань практики	50
2	Оформлення звіту та щоденника практики	20
3	Виступ з доповіддю на захисті практики	10
4	Медіапрезентація результатів	10
5	Відповіді на запитання	10
	Загальна сума балів	100

Загальна сума дорівнює 100 балам. Згідно набраної суми балів виставляється оцінка у національній та ECTS шкалі оцінювання:

Шкала ДУЕТ, балів	Оцінка за 4-бальною шкалою		Шкала ECTS
	у формі іспиту/ диференційованого заліку/захисту	у формі заліку	
90 – 100	відмінно	зараховано	A
80 – 89	добре		B
70 – 79			C
66 – 69			D
60 – 65	задовільно		E
21 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання іспиту (заліку)	не зараховано з можливістю повторного складання заліку	FX
0 – 20	незадовільно з можливістю повторного проходження курсу з освітнього компонента	не зараховано з можливістю повторного проходження курсу з освітнього компонента	F

Підсумкова оцінка виставляється керівником практики за наступними критеріями:

1) Звіт з практики оцінюється «А» (90-100 балів), якщо він за змістом:

Оцінка «відмінно» – під час написання звіту про проходження практики здобувач виконав основні завдання практики та індивідуальне завдання, оформив щоденник, при цьому при захисті звіту показав уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, абстрагувати і конкретизувати, класифікувати і систематизувати матеріал та запропонував низку заходів щодо вдосконалення діяльності закладу освіти, до розробки яких підійшов творчо.

Крім того, під час захисту здобувач виявив досконале володіння питань, що розглядаються в звіті, дав кваліфіковані відповіді на поставлені запитання і навів істотні аргументи на захист поданих у звіті окремих положень, прикладних пропозицій і рекомендацій.

2) Звіт з практики оцінюється «В» (80-89 балів) і «С» (70-79 балів), якщо він за змістом:

Оцінка «добре» – під час написання звіту про проходження практики студент виконав основні завдання практики та індивідуальне завдання, оформив щоденник, при цьому при захисті звіту показав достатні уміння та навички роботи з документацією та інформацією щодо результатів роботи закладу освіти

Крім того, під час захисту здобувач виявив добре розуміння основних питань звіту, дав кваліфіковані відповіді на поставлені запитання; має наявні

несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення звіту й щоденника. Характеристика здобувача є позитивною. У відповідях на запитання членів комісії щодо програми практики здобувач припустився окремих неточностей, але загалом має тверді знання

3) Оцінка «D» (66-69 балів) і «E» (60-65 балів)

Оцінка «задовільно» – під час написання звіту про проходження практики студент виконав основні завдання практики та індивідуальне завдання, оформив щоденник, але висновки, зроблені студентом не враховують причинно-наслідкових зв'язків, при цьому при захисті звіту студент показав недостатні уміння та навички роботи з документацією та інформацією щодо результатів роботи закладу освіти. Характеристика здобувача в цілому є позитивною. Відповідаючи на запитання членів комісії здобувач почувався невпевнено, збивався, припускався помилок, виявив поверхові знання.

Підсумки практики підводяться під час захисту звіту студентів та фіксуються в відомості обліку успішності групи, яка далі передається до ЦСК.

4) Оцінка «FX» (21-59 бали)

Оцінка «не задовільно» – таку оцінку виставляють здобувачу, якщо у звіті висвітлено не всі питання або роботу підготовлено не самостійно. Характеристика здобувача у частині відношення до практики та трудової дисципліни є негативною. На запитання членів комісії здобувач не міг дати задовільних відповідей.

Підсумки кожного виду практики обговорюються на засіданні кафедри СГН. Критерії оцінювання результатів кожної практики визначаються Порядком оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Державному університеті економіки і технологій.

8. Література та інформаційні ресурси.

1. Баранков О. Г., Желіба О. Шкільний курс історії та методика його викладання: Навчально-методичний посібник. Ніжин, 2002. 132 с.
2. Бондарчук І. М. Пропедевтична педагогічна практика студентів спеціальності «Середня освіта: навч.-метод. посібник. Чернівці: Чернівець. нац. унт ім. К. Федьковича, 2021. 88 с.

3. Баханов К. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя. 2000.
4. Горохівський П. І. Методика викладання історії: Курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання. Умань: П П Жовтий О. О, 2013. 294 с.
5. Дубінський В. А. Методика викладання історії в школі: навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський, 2005. 82 с.
6. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. К., 2002.
7. Золотухіна С. Т. Безперервна пропедевтична педагогічна практика: Методичні рекомендації для здобувачів вищої педагогічної освіти першого (бакалаврського) рівня. Харків: Планета-Принт, 2019. 42 с.
8. Курилів В. Методика викладання історії. Курс підвищення кваліфікації вчителя історії. Харків-Торонто.: Ранок, 2008. 256 с.
9. Пометун О.В., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ, 2004. 143 с.
10. Пометун О.В., Фрейман Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза., 2005. 328 с.
11. Сиротинко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Харків, 2003. 165 с.
12. Нова українська школа: поради для вчителя. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2022. 160 с.
13. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів, 2022.
14. Шашура Л. Нестандартні уроки з історії України та всесвітньої історії у школі. Тернопіль, 2004. 132 с.

ПОСИЛАННЯ НА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Освіта.ua.

Мабуть один з найкращих сайтів для вчителя, вихователя, керівника.
<http://osvita.ua>

Острів знань. <http://ostriv.in.ua>

Навчальний портал Школа.ua. Розділ порталу «Вчителям» представляє методичну та навчальну літературу для педагогів. <http://shkola.ua>

Український освітній портал. Український портал для вчителів та викладачів. Розробки уроків і сценаріїв до свят. Методичні матеріали. Наочність до уроків. <http://www.teacher.in.ua>

Національна академія педагогічних наук України URL: <https://naps.gov.ua/>

Відкритий урок: <http://osvita.ua/school>.

Портал сучасних педагогічних ресурсів. URL:
<http://www.intellectinvest.org.ua>.

9. ДОДАТКИ

Додаток 1.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
 соціально-гуманітарних наук
 Державного університету
 економіки і технологій
 доктор історичних наук,
 професор Валентина ШАЙКАН
 «___» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН

проходження пропедевтичної практики з історії та громадянської освіти
 здобувача групи _____ III-го курсу

 (прізвище, ім'я та по батькові)

База практики _____
 (назва освітнього закладу, посада)

№ з/п	Найменування заходів	Термін викона ння	Відмітка про виконання
Організаційна робота			
1	З'ясувати особливості навчального закладу та організації навчально-виховного процесу у ньому;		
2	Познайомитись із учителями-переметниками та класним керівником;		
3	Під час бесіди з класним керівником з'ясувати особливості класу, проблеми, основні напрями роботи з учнями;		
4	Записати списки учнів відповідно до журналу;		
5	Скласти план розміщення учнів у класі із зазначенням їхніх прізвищ та імен;		
6	Записати розклад уроків у закріпленому класі і розклад уроків учителів історії; скласти індивідуальний план роботи		
7			
Навчально-методична робота			
1	Ознайомитись з календарно-тематичним плануванням учителя історії, з підручниками і робочими зошитами (Обов'язково);		

2	Розробити план-конспект уроку історії та громадянської освіти (Обов'язково)		
3	Провести аналіз відвіданих уроків з історії та громадянської освіти (результати оформити на сторінках щоденника) (Обов'язково)		
4	Підготувати дидактичний матеріал для кабінету історії		
5	Відвідати урок на тему: « _____ »;		
6	Підготувати дидактичний матеріал для кабінету історії;		
7	Спостерігати за проведенням уроків у закріпленому класі;		
8	Взяти участь у підготовці позакласного заходу на тему: « _____ »		
9	Проаналізувати відвіданий позакласний захід		
10			
Психолого-педагогічна робота			
1	Ознайомитись із планом роботи класного керівника; звернути увагу на роботу класного керівника з батьками;		
2	Проаналізувати роботу організації громадського самоврядування навчального закладу;		
3	Провести педагогічне спостереження за учнями;		
4	Написати характеристику індивідуальних особливостей одного учня;		
5	Самостійно підготувати і провести виховний захід (екскурсію, годину спілкування, вечір, конкурс і т.д.) на тему: « _____ »		
6	Взяти участь у повсякденній роботі класного керівника		
7			
Інші види роботи			

Згоден
Керівник практики

(посада, звання)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 202_ року

Здобувач

(ім'я, прізвище)

Додаток 3.

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____ (вид і назва практики)

Здобувач вищої освіти _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Інститут _____

Кафедра _____

Освітній рівень _____

напрямок підготовки _____

спеціальність _____ (назва)

_____ курс, група _____

Здобувач вищої освіти _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, організацію, установу

Печатка підприємства, організації, установи " " 20__ року

_____ (підпис) _____ (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув(ла) з підприємства, організації, установи

Печатка Підприємства, організації, установи " " 20__ року

_____ (підпис) _____ (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

№ п/п	Дата	Зміст роботи	Результати роботи	Відмітка про виконання керівником
1.	_._.202_	Консультація щодо проходження практики з історії та громадянської освіти. Ознайомлення з програмою та завданням практики.	Проведення бесіди з керівником практики. Введення перших записів у щоденник.	
2.	_._.202_	Знайомство з адміністрацією бази практики, особливостями організації навчально-виховної роботи у закладі загальної середньої освіти.		

Додаток 5 .

Обов'язкові анкети для заповнення

Анкета 1.

ЗНАЙОМСТВО З НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Тип навчального закладу _____

Кількість учнів а) початкова школа _____; б) основна _____; в) старша _____

Кількість учителів _____

Серед них: спеціаліст _____ перша категорія _____

друга категорія _____ вища категорія _____

старший вчитель _____ вчитель-методист _____

Режим роботи школи (години) _____

Основні напрями навчально-виховної роботи (згідно з річним планом роботи школи) _____

_____Школа в своїй роботі використовує інновації: _____

_____Дитячі суспільні організації, органи самоврядування: _____

_____Матеріальна база
школи: _____

_____Мої враження про навчальний
заклад: _____

_____приміщення, подвір'я _____

_____- оформлення і порядок у кабінетах _____
_____- нас зустріли у навчальному закладі _____

Анкета 2.

ЗНАЙОМСТВО З КЛАСОМ

Під час бесіди з класним керівником та ознайомлення з документацією, я виявила(в):

а) характерні особливості класу і учнів _____

б) основні напрями роботи класного керівника

У процесі спостереження за учнями на уроках мені вдалось виявити:

а) рівень дисципліни, працездатності, зацікавленості у навчанні (високий, середній, низький):

б) характер взаємостосунків у класному колективі: _____

в) лідер класу: _____

Свої спостереження я зіставила(в) з думкою класного керівника і визначила:

Анкета 3.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ ПРОЯВУ НА УРОЦІ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО АСПЕКТУ

Дата _____ Клас _____

ПІП вчителя _____

Тема уроку: _____

<i>Об'єкти спостереження</i>	<i>Результати спостереження</i>
Готовність учителя до уроку:	
- наявність конспекту уроку;	
- підготовка засобів навчання (обладнання, дидактичні матеріали);	
- вільне володіння навчальним матеріалом	
- записи на дошці, їх чіткість та доцільність	
чіткість відповідей на запитання учнів протягом уроку.	
Готовність учнів до уроку:	
- організація робочого місця;	
- виконання домашнього завдання;	
- адекватна поведінка протягом уроку;	
- активність у ході бесіди (під час перевірки домашнього завдання, актуалізації опорних знань, в ході розв'язання проблемної ситуації, під час закріплення та узагальнення навчального матеріалу).	
- активність і самостійність під час виконання завдань практичного характеру (робота із засобами навчання);	
- розвиток усної і письмової мови (уміння логічно формулювати відповідь, відсутність помилок у наукових термінах) відповідно до віку.	
Організація уроку:	
- своєчасність початку та кінця уроку;	
- дотримання структури уроку відповідно до його типу;	

Анкета 5.

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ УЧИТЕЛЬ-УЧЕНЬ, УЧЕНЬ-УЧЕНЬ

Дата _____ Клас _____

ПП вчителя _____

Тема уроку: _____

Тип уроку _____

<i>Об'єкти спостереження</i>	<i>Результати спостереження</i>
Характер спілкування учителя з учнями:	
- стиль спілкування: авторитарний, демократичний, ліберальний (приклади прояву);	
- співробітництво та взаєморозуміння: наявне, відсутнє (вказати в яких ситуаціях);	
- доброзичливість і повага: наявна, відсутня (приклади прояву);	
- характер і тон дисциплінарних зауважень (об'єктивні чи ні, стосуються особистості чи її діяльності, усні чи записи у щоденник).	
Емоційність навчання:	
- заохочення (стимулювання) до навчання: наявне чи відсутнє (похвала і якими словами, стосуються особистості чи її діяльності, додаткові бали, подяка на рівні вчителя, адміністрації школи та ін.);	
- прояви позитивного та негативного ставлення до інформації, що вивчається на уроці;	
- підтримка інтересу до навчання упродовж уроку (зміна методів і прийомів навчання, видів діяльності учнів, постановка проблемних запитань, впровадження експерименту, використання засобів навчання);	

- створення ситуації успіху, особливо для слабо встигаючих учнів: наявні, відсутні (виконання індивідуальних завдань, похвала);	
- загальна емоційна та інтелектуальна атмосфера на уроці	
- стиль і темп роботи вчителя та їх вплив на діяльність учнів (постановка голосу, мова, бадьорість, рішучість, млявість, байдужість та ін.), дотримання учителем норм педагогічної етики і такту.	
Робота вчителя з класом:	
- приклади роботи з учнями на уроці, їх доцільність (з окремими учнями і з усіма, урахування рівня підготовленості учнів та рівня складності навчального матеріалу; - як учитель зосереджує увагу учнів).	
Міжособистісна взаємодія та стосунки учнів на уроці	
- навести приклади взаємодії між учнями, що спостерігалися на уроці;	
- переважає: індивідуальна, парна, групова робота;	
- формуються мирні стосунки між учнями, взаєморозуміння та взаємодопомога, повага;	
- є підслуховування, підказка, боязливість, агресія один на одного;	
- не виявляється.	

ВИСНОВКИ: _____

Анкета 6.

АНАЛІЗ УРОКУ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Дата проведення _____

Клас _____ Кількість учнів всього/присутні _____ / _____

Кількість учнів _____

Учні ООП _____ особливими освітніми потребами

Предмет _____

Тема: _____

Відповідність календарно-тематичному плану _____ так/ні

Інструктаж з техніки безпеки _____ так/ні

1. Під час навчального заняття спостерігався розвиток і формування ключових компетентностей:

№ з/п	Ключова компетентність	Результати спостереження
1.	Спілкування державною мовою	
2.	Історична компетентність	
3.	Культурна компетентність	
4.	Ініціативність	

2. Робота учнів під час уроку:

- Всі учні працювали із зацікавленням, співпрацювали між собою
- Більшість учнів працювала під час уроку
- Переважна більшість учнів була пасивною під час уроку
- Всі учні були пасивні

3. Оцінювання діяльності учнів під час уроку

№ з/п	Діяльність учителя	Результати спостереження
1.	Оцінює роботу класу, спираючись на розроблені критерії	
2.	Оприлюднює критерії оцінювання	
3.	Надає учням час на обдумування відповіді	

4.	Супроводжує відповідь учня уточнюючими запитаннями	
5	Забезпечує зворотний зв'язок щодо якості виконання/ виконаного завдання	
6	Спрямовує оцінювання на індивідуальний поступ учня	
7	Використовує методики самооцінювання і взаємооцінювання учнів	
8	Відзначає учнів та підтримує в них бажання навчатися	
9	Добирає домашнє завдання, спрямоване на оволодіння ключовими компетентностями, озвучує критерії його оцінювання	
10	Власні спостереження.....	

4. Спрямованість уроку на формування суспільних цінностей

№ з/п	Діяльність учителя	Результати спостереження
1.	Спрямовує зміст навчального матеріалу на виховання в учнів патріотизму, поваги до державної мови, культури, закону.	
2.	Реалізує наскрізні змістові лінії.	
3.	Розвиває в учнів громадянську активність і відповідальність.	
4.	Розвиває в учнів загальнолюдські цінності (соціальну емпатію, толерантність, інклюзивну культуру тощо).	
5	Розвиває в учнів навички співпраці та культуру командної роботи	
6	Власні спостереження.....	

5. Використання ІКТ, обладнання, засобів навчання.

№ з/п	Діяльність учителя	Результати спостереження
1.	Використовує ІКТ-технології, що сприяють розвитку ключових компетентностей	
2.	Використовує електронні освітні ресурси	

3.	Використовує медіа ресурси з навчальною метою	
4.	Використовує мережу інтернет для пошуку навчальної інформації, онлайн-завдань, тощо	
5	Використовує обладнання та засоби навчання для навчально пізнавальної діяльності учнів	
6	Власні спостереження.....	

6. Комунікація з учнями

№ з/п	Діяльність учителя	Результати спостереження
1.	Співпрацює з учнями на засадах партнерства	
2.	Вислуховує та сприймає думки учнів, їх власну точку зору	
3.	Застосовує особистісно орієнтований підхід	
4.	Дотримується принципів академічної доброчесності	
5	Власні спостереження.....	

7. Організація роботи з учнями з ООП (особливими освітніми потребами) (якщо є такі)

№ з/п	Діяльність учителя	Результати спостереження
1.	Планує роботу під час уроку із урахуванням індивідуальних потреб учнів з ООП	
2.	Адаптує/модифікує зміст навчального матеріалу до індивідуальних можливостей учнів з ООП	
3.	Використовує спеціально розроблені завдання та залучає до спільної роботи учнів з ООП	
4.	Дотримується відповідності темпу уроку	
5	Забезпечує корекційну спрямованість освітнього процесу	
6	Конструктивно працює з асистентом	
7	Власні спостереження.....	

8. Досягнення мети, реалізація завдань та очікуваних результатів уроку, мотивація до навчання.

- Мета чітко простежується впродовж уроку, урок спрямований на розвиток ключових компетентностей, набуття життєвого досвіду та/або вміння його застосовувати в різних ситуаціях, формулювати завдання, самостійно приймати рішення, учні вмотивовані до навчальної діяльності;

- Мета чітко простежується, впродовж уроку, урок спрямований на розвиток ключових компетентностей, містить прикладне спрямування, учитель мотивує учнів до навчально-пізнавальної діяльності;
- Мета і завдання уроку спрямовані на відтворення знань учнів, заучування матеріалу підручника, учитель не мотивує учнів до оволодіння ключовими компетентностями;
- Мета уроку не простежується, зміст уроку не відповідає навчальній програмі та календарно-тематичному плану вчителі.

Висновки і рекомендації:

Конспект
(план) уроку Історія України

Дата: _____
Клас _____
Тема: _____

Мета: _____

Обладнання: _____

Тип
уроку: _____

Хід уроку

I. Організаційна частина

1.1 _____

1.2 _____

II Актуалізація опорних знань

2.1 _____
2.2 _____

III. Мотивація навчальної діяльності _____

IV. Вивчення нового матеріалу

4.1 _____

4.2 _____

4.3 _____

4.4 _____

4.5 _____

V. Систематизація та узагальнення знань і вмінь _____

VI. Підсумки уроку _____

VII. Домашнє завдання _____

[illegible]